

Rooma õiguse ajalugu.

Kava.

dots. F. Uluots'a loengute järel
1920/21 õppeastal.

Sissejuhatus.

- I. Rooma õigus. Tema mõiste, tähtsus ajaloos ja praegusel ajal.
- II. Rooma õiguse ajalugu. Mõiste, uurimismetodid, aine jaotus, abinõud.

I osa. Avariku õiguse ajalugu.

Esimene peatükk. Kuningate aeg.

Kalendid

- I. Ürgaeg. Italiclastid, latinlastid, Rooma tekkimine, riiklise korralduse elemendid ja üldine iseloom.
- II. Kuningas | rex |. Tema võim: vaimulik, sõjalik, kohtulik - poliitselise | eriti kohtupidamine | Kuninga abilisid. Kuningliku võimu üleandmine. Interreges.
- III. Senat. Koosseis, võimupär, suhted kuningaga ja rahvakoguga.
- IV. Rahvakogu | comitia curiata |. Koosseis, võimupär, asjaajamine.
- V. Rahvas. Täisõiguslised kodanikud ja nende korraldused | tribus, curiae, gentes, familiae |. Vähemõigustatud elanikud | plebs, clientes | ja nende juridiline seisukord.
- VI. Majandusline elu. Põlluharimine ja maapidamine; viimase vormid. Karjakasvatus, tööstus, kaubandus ja raha.
- VII. Maaala ja välispoliitika. Maaala. Rooma seisukord Ladinna lüüdis. Sõjad, nende mõju. Rooma edaspidise saatuse eeldused.

Teine peatükk. Vabariigi aeg.

Kalendid

- I. Ülemineku ajajärk. Arvatakse Tarquinius Priscuse reform ja tema põhjused.

N. n. Servius Tulliusse reform. Tema põhjusel, siht ja sisu. Comitia centuriata ja tähtsus. Üleminek vabariiklise korra juure; viimase üldine iseloomustus.

II. Magistratuuri arenemine. Kuningliku võimu jagunemine. Rex sacrorum ja sakraalne korraldus. Konsulid; tekkimine, ajalooline saatus | erakorralised tribuni militum |, arv, võimu arenemine, Rooma sõjaväeline korraldus. Prätörid; tekkimine, arv, võimu arenemine. Tsensoorid; tekkimine, arv, võimu arenemine; Rooma finantsiline valitsemine. Adidid; tekkimine, arv, võimu arenemine. Kväästorid; arv, võimu arenemine. Rahvatribunid, tekkimine, võimu arenemine. Viginti sex viri, tres viri capitales j. t. Dictator; Selt. ultimum; diktori võimu päär ja tähtsag. Lissa: Abijoud | scribae, lictores j. t. |.

III. Magistratuuri üldine süstem. Magistratide võimuhallie; valimise tingimused | Lex Villia, Lex Cornelia | ja kord. Võimu iseloom | imperium, potestas | ja üksikud väljendusid; magistratuuri klassifikatsioon. Võimu teostamine; põhimõte; kindlustused: magistradi seisukohast | multae dictio, ius praedendi j. t. |, rahva seisukohast | tähtajalikkus, kollegiaalsus, vastutus |. Võimu teostamise koht; imperium domi ja militiae.

IV. Senat. Koosseis | Lex Ovinia |. Arutamise ja hääletamise kord. Võimu arenemine | sisepoliitilisel, finantsilisel, sõjalisel ja diplomaatilisel aladel |.

V. Rahvakogud. Majestas populi Romani. Rahvakogude liigid. Contiones. Comitia curiata; koosseis ja võimu piiri saatus. Comitia centuriata; koosseis | aerarii j. t. | ning võimupiir. Comitia tributa; koosseis | Lex Valeria Horatia, Lex Publilia Philonis | ja võimupiir. Concilia plebis tributa; koosseis ja võimupiir | Lex Hortensia |.

VI. Rahvas. Patritside ja plebeide võitlus. Esimene setsession ja leges sacratae. Põhiseaduslised kalduvused. Lex Publilia Voleronis; XII tahvli seadused. Teine setsession; leges Valeriae et Horatiae; Lex Canuleja; Tribuni militum consulari potestate ja leges Liciniae Sextiae. Lex Publilia Philonis | v. ül. |. Lex Ogulnia. Muudel aladel. Täielik võit? Uued klassid: nobiles, homines novi.

VII. Maa-ala ja välispolitiika. Rooma ekspansivsus; põhjusel. Sõjad ja nende edu:
A) Italias. Ladina lüüa langemine | foedus Cassianum |. Võitude vormid: põhimõte, inkorporatsioon ja liigid; civitates foederatae ja liigid; peregrini dediticii.
B) Väljaspool Italiat. Sõjad ja edu. Võitude vormid; esialgsed ja hilisemad. Provintsid; nende valitsemise korraldus.

VIII. Majandusline elu. Põlluharimine ja maapidamine. Maapolitiika võidetud maa-

des; agri divisi et assignati, agri quaestorii, agri Vectigales, agri occupatorii. Väljaspool Itaaliat; maapolitika provintssides. Sõdade mõju väikemaapidamise peale; latifundia. Tööstus. Rooma võtmed võidetud maades. Kaubandus, raha- asjandus ja maksud; publicani. Toitlus; frumentatio. Üldine iseloomustus ma- jandusliselt ja sotsiaalselt. Kriis ja lahendamise tarvidus

Kolmas peatükk. Printsepside aeg.

Hallikad.

- I. Ülemineku ajajärk. Agrarpoliitilised katsed; vennad Grachus'ed nende plaanid ja saatus. Bellum sociale; põhjused ja järeldused f. lex Julia et Plautia Papi- ria f. Sõjaväelised katsed. Esimene triumvirat ja järeldused. Teine triumvirat; Octavianus Augustus. Printsipadi üldine iseloomustus.
- II. Printseps. Tema üldine rügiõigusline seisukord. Võime arenemine, imperium, sõjavägi ja sõjaväeline korraldus, võim provintssides ja rahvusvahelises po- liitikas. Imperium proconsulare; võim vabariiklike asutuste suhtes. Potestas tribunicia; võim administratiivsetes asjades j. t. Kohtuline ja seadusandline võim. Pontifex maximus. Printsepside võimu pärimise viisid. Tähtsamad valitsevad suguvõsad f. dünastiad f.: Juliusid, Flaviused, Severused.
- III. Printsepsi keskasutused. Nende üldine rügiõigusline seisukord. Lühid concili- um printsipis; kokkusead ja võimupüür. Praefectus praetoriid; võim ja tähtsus. Praefectus urbi; võim. Praefectus vigiliium et annonae.
- IV. Vabariiklised asutused. Rahvakogud; võime hävinemine f. seadusandlises, kohtuli- ses ja valimiste suhtes f. Senat; koosseis f. creatio, adlectio f.; võimu tõusmine ja hävinemine. Magistradid; nende saatus f. consules, praetores, censores, aedili, quaes- tores, tribuni f.
- V. Kohalik valitsus. A) Italia. Municipia; nende korraldus ja muutused; cura- tores rei publicae. B) Provintssides; proconsules, legati augusti, võimupüür ja ülesanded. Procuratores. Municipia; korraldus ja võimupüür.
- VI. Rahvas. Cives ja peregrini. Lex Plautia Papiria f. v. ülem f. Rooma kodanik- kude edaspidine juurdikas v. Kõvakalla seadus. Seisuline korraldus. Ordo senatorum; tsensus, administratiivsed funktsionid. Ratsariikide seisus; tsensus, administratiivsed funktsionid.
- VII. Majandusline elu. Põllumajandus. Kriisi lahendamine; saltus, väikema- pidamiste tekkimine f. coloni f. Tööstus, kaubandus, raha. Suhteline rahu

† majestas pacis Romanae †. Sõjad ja välispoliitika.

Neljas peatükk. Keisrite aeg.

Kallinõu.

- I. Ülemineku ajajärk. Krisis. Sõjad ja välispoliitilised suhted. Sõjaväelised ja koojarevolutsioonid. Tõrvidus korra järele. Printsepside võimu suurenemise tendents; orienti mõju. Deokletianuse ja Konstantinuse poliitika. Absolutse keisririigi üldine iseloomustus.
- II. Keiser. Üldine rügiõigusline seisukord † „Summa abiga“, legibus absolutus †. Ülespidamine † eluviisid; läbikäimine rahvaga ja maaga; subjecti, domini †. Võim † sõjaväeline ja välispoliitiline, seadusandeline, administratiivne, kohtuline †. Võimu jaotus: Occidens, Oriens; augusti, Caesares. Võimu ülesandmise viisid.
- III. Keiserlike asutuste üldine süstem. Valbarüülike asutuste täielik hävinemine † consules, praetores †. Asutused keisri juures: Consistorium, auditorium, koosseis ja võimupür. Ametkondade ja ametnike üldine süstem; dignitates palatinae, civiles, militares; illustres, spectabiles, clarissimi. Officiales, nende mõju. Ametialaline korraldus. paln; pärandatavuse pür.
- IV. Üksikud asutused. A) Dignitates palatinae. Praepositus sacri cubiculi, magister officiorum, quaestor sacri palatii, comes sacrarum largitionum, comes rei privatae j. t. B) Dignitates civiles. Pealinna: praefectus urbi, vicarius, praefectus vigilum, annonae j. t. Praefecturae; arv, valitsus † praefectus praetorio †. Dioceses; arv, valitsus † vicarius †. Provinciae; arv, valitsus † rectores, praesides †. Civitates; iseloom, valitsus † decuriones †; curatores rei publicae, defensores civitatis; concilia provinciarum. C) Dignitates militares. Sõjaväeringkonnad, nende arv, magistri militum; duces ehk comites rei militaris. Sõdurid; nende juridiline seisukord.
- V. Rahvas. Üldised iseloomulikud tendentsid. Riigiametites † v. ül. †. Linnad; tööstus ja kaubandus; sunduslikud pärandatavad korporatsioonid, nende ülesanne ja iseloom. Põllupidamine; saltus; väikemaapidamine, kolonati † glebae adscriptio †. Ühis-kondlise korra üldine iseloom † functiones, servitutes patriae †. Miks?
- VI. Barbarid ja Rooma langemine. Barbarite tung Rooma rügi rajadesse. Kaitse abinõud † teed, püüririkindlustused, sõjavägi †. Riigikaitse mõju sise-

rügis. Barbarite imbumine keisririigi kehasse; germanlased, slaavlased. Lääne Rooma rügi lõpp. Idarahvad Ida-Roomas; greeka mõju. Room-Bütsants.

VII Rooma keisririigi mõju pärastises ilmas. A) Bütsantsi rüik; iseloomulised jooned, lõpp; Bütsantsi mõju Idas: Osmanide rüik, Vene rüik. B) Püha Rooma keisririik: tema tekkimine, iseloomulised jooned, ajalooline tähtsus, lõpp. C) Katoliku kirik. Tekkimine ja korraldus Rooma rügi kehas; korraldus ja tähtsus keskajal ning praegu. Kas Room õigusliselt kadunud? Tsiviilõigus.

II osa. Tsiviilõiguse hallikate ajalugu.

Mõiste, üldine ülevaade, aine jaotus.

Esimene peatükk. Muistse tsiviilõiguse tekkimine.

- I. Mores maiorum. Kõmbeõiguse ürgajaline ulatus kõikide rahvaste juures. Tõestused Rooma vanaa aja kohta. Kõmbeõiguse ühendus usu ja moraaliga. Jus et fas. Saeralõigus.
- II. Leges Regiae. Õiguse teadvusline loomine üldajaloos, Roomas. Muistsed leges Regiae. Ajaloolised andmed ja mitmesugused vaated. Halhoidunud andmete ajalooline väärtus.
- III. Leges XII tabularum. Selle seadusandluse tekkimine; traditsiooniline seletamine, uuem kritika f. Pais, Lambert f. ja vastukritika f. Girard f. Teksti kindlakstelemise katsed. Sisuu nõrd. XII tahvli seaduste ajalooline (väärtus) tähtsus ja hindamine.
- IV. Interpretatio et pontifices. XII tahvli seaduste puudused edaspidisel arenemisel. Täiendamine seletamise abil; seletamise viisid; näitused. Seletajad; pontifices, nende ajaloolised tingimused seaduste tundmise ja seletamise osatuse suhtes; korraldus; ajalooline tähtsus.
- V. Muistse tsiviilõiguse üldine iseloom. Arvatar tekkimine f. ius gentiliuum, ius Quiritium, ius civile f. Iseloomulikud jooned; natsionalsus, patriarkalsus, vormalsus; mõisted ja näitused; eriti vormalsuse põhjused ja tähtsus vanal ajal. Tsiviilõiguse puudused edaspidisel arenemisel.

Teine peatükk. Klassilise õiguse tekkimine.

- I. Leges latae. Seadusandlised asutused j. v. ülem. j. Lex laiemas mõttes j. leges rogatae latae j. Lex kitsamas mõttes ja plebiscita. Seaduse tekkimise protsess; magistrati algatus ja promulgatio j. Lex Licinia Junia; lex Caecilia Didia - leges saturaer j. Trinundinum; hääletamine j. lex Papiria j.; pronuntiatio; teksti alalhoidmine. Seaduse sisu; praescriptio, rogatio, sanctio; seaduste liigid. Seaduste tähtsus klassilise õiguse tekkimisel. Alalhoidunud tekstid. Lisa: leges datae, leges dictae.
- II. Senatus consulta. Senati otsuste põhimõtteliselt nõuandev iseloom kuningate ja vabariigi ajal. Tegelik mõju seadusandluses j. auctoritas patrum, dispensatsioon seadusist, juhtnöörid magistratidele j. m. j. Seadusandlik asutus printsipadi ajal; seaduse tekkimise protsess; oratio principis. Selt'ide sisu j. sissejuhatus, tekst, tunnustajad j. Selt'ide tähtsus klassilise õiguse tekkimises. Alalhoidunud Selta.
- III. Edicta magistratuum. Jus edicendi; kuuluvus, ülesanne. Edicta praetorum ja nende eriline tähtsus. Ajalooline tekkimine; jurisdiktsiooni kava; seotavus tähtajaga, seadusega, rahva õigustundega; muutlikkus; üldine sisu j. ettekirjelused, otsusekohesed ja tingimad j. Suhe seadusega; põhimõte; arenguline arenemine j. adiuvandi, supplendi et corrigendi gratia j. Õiguslik dualism; ius civile ja ius honorarium; viimase õiguslik jõud j. objektiivse ning subjektiivse õiguse mõttes j. Praetori õiguse üldine hindamine ja tähtsus ajaloo: Kodifikatsioon. Abund ediktid j. ed. aedil. curul.; ed. praet. peregr. j. Edictum perpetuum'i teksti kindlaksteegemise katsed, sisu.
- IV. Constitutiones principum. Printsipside seadusandlise võime arenemine j. v. ülem. j. Konstitutsioonide juridiline olulikkus j. concilium principis j. Liigid. Rescripta; mõiste, alaliigid j. prees-subscriptiones, consultationes - epitula; muud j.; sisu, õiguslik jõud. Decreta; mõiste, liigid, õiguslik jõud. Edicta; mõiste, õiguslik alus ja jõud. Mandata; mõiste, õiguslik alus ja jõud. Alalhoidunud constitutiones.
- V. Jurisprudentes. Nende ülitähtsus klassilise õiguse tekkimises. Tähtsamad momendid ja isikud. App. Cl. Caecus ja ilmaliku õigusteaduse tekkimine j. 4 aastasaja lõpp a. Chr. n. Tib. Coruncanius ja avalik õpetamine. Sext. Fel. Petus Catus ja esimene süstem. Juristid I ja II aastasajal a. Chr. n. j. An. Ab. Scaevola, Aquilius Gallus, Serv. Sulp. Rufus j. I a - 5. p. Chr.: Ab. Ant. Laeoa

ja A. J. Capito; kaks kooli ja nende esitajad. II a. - s. p. Chr.: P. Jun. Selsius, Heraklius. Priscus, Salvius Julianus, Pomponius, Gaius. II a. - s. lõpust kuni III a. - s. esimese veerandini: A. Scaevola, Gaius Papinianus, Julius Paulus, Domitius Ulpianus. Klassiliste juristide lõpp: Hermogenianus. Juristide tegevus üleüldse f. respondere, cavere, agere f.; Jus respondendi ja tema ajalooline tähtsus. Juristide metodoloogilised vormid, kirjatööd ja viimaste liigid. Alalhoidunud kirjatööd. Lisa: Muud kirjanduslised hallikad: ilukirjanikud, agrimensores, ajaloolased j. t.

VI. Klassilise õiguse üldine arenemine ja iseloom. Rooma ius civile maksuvuse laienemine f. vabatahtline retseptioon, leges datae, dictae f., aga süiski puudu liikkus Rooma maaala suurenemisega. Mitmed võimalused. Jus gentium'i loomine; mõiste, sisu f. muutunud ius civile, peregrinide õiguse määrused, praktilistest nõuetest tõusnud kombid; maksuvuse ulatus, esialgne ja pärastin juridiline iseloom. Rooma klassiline õigus - peaaegu universalne õigus. Jus naturale tekkimine: kokkupuutamine Greka ilmaga, eriti filosoofiaga; ius naturale; viimase funktsioonid f. seadusmöödulikkus üldse, inimeste juures (ius gentium), ajaloolise tekkimise ja positiivse õiguse muutmise suhtes; ühendus vana Rooma bonum ja aequum'iga f. Aequitas kui: õiguse ideal, hindamise mõõt, dogmatika ja kohtulise praksise abinõu; mõju õiguse sis peale. Klassiline õigus mitte ainult seega universalne, vaid ka mitte vormal ne f. aequitas ja bona fides f. Sõjad, tööstus, kaubandus ja nende mõju: süit ka individualne. Aga süiski ka puudused: sisuliselt veel lõpuni viimata, välispidiselt laiali pillutatud.

Kolmas peatükk. Kodifitseeritud õiguse tekkimine.

- I. Keiserlik seadusandlus. Põhimõtteliselt keiser ainuke seaduse hallikas. Constitutiones; vanad liigid; decreta, rescripta, mandata ja nende saatus. Edicta ja pragmatica sanctio. Seadusandluse üksikasjad. quaestor sacri palatii, consistorium; seaduste keel, maksuvusala; teksti sisu kord. Keiserliku seadusandluse ajaloolik tähtsus. Tema suhted: kombe õigusega, seletamisega. Jus vetus.
- II. Leges ja kirjandus. Õigusteadus ja kirjandus, esitajad ja seisukord; eriti: fragmenta vaticana; collatio legum Aethiopicarum et Romanarum; 3) Moti digestatum, 4) consultatis, 5) Scholia sinaitica. Konstantinuse seadus f. 32.

ja n. n. lex allegatoria §. 426 §.; vümasse ülesanne ja sisu.

III. leges ja vanemad seadused. Rööbasjoonelised raskused vanemate seaduste tarvi-
tamisel. Eraalgatus; Codex Hermogenianus. Ametlikud katsed. Theodosius II:
eesimene plaan ja katse; teine katse; Codex Theodosianus, väljaandmise
ning jõusse astumise aeg, sisukord. Novellae leges ja uued raskused.

IV. Justinianuse kodifikatsioon. Selle põhjusid. Üldine näik: Codex Justinianus
§. c. c. Haec quae necessario ja Summa rei publicae §.; Digesta §. c. Des auc-
tore; komisjoni kokkusead; e. c. Santa ja Omnem rei §.; Institutiones §. c. c.
Des auctore, Imperatoriam majestatem ja Santa §.; Quinquaginta decisio-
nes ja Codex Just. repetitae praelectionis §. c. Cordi §. Eriti n. n. Corpus'e
kokkusead; Institutiones; iseloom, sisukord; Digesta, iseloom, sisukord;
leges geminatae et erratae, interpolationes §. emblemata Triboniani §.;
Codex; iseloom, sisukord; Novellae, iseloom, liigid, sisukord. Corpus iuris'e
alalhoidumine ja väljaanded.

V. Kodifitseeritud §. Justinianuse §. õiguse üldine iseloom. Kodifikatsioonitöö üld-
dine hindamine. Kodifitseeritud õiguse sisuline iseloom; tema universalus,
individualsus, mitte vormalsus; põhjused, mis selleks kaasa aitasid; piir-
id, milledes need põhimõtted välispidiselt on läbi viidud. Corpus iuris'e
ajalooline tähtsus; eriti Digesta.

Neljäs peatükk. Tsiviilõiguse retseptioon.

I. Rooma õigus Bütsantsis ja Ida-Europas. Kodifitseeritud õiguse õppimine
ja literatuur Justinianuse ajal. Corpuse hiljem ümbertöötamine ja põh-
jused: Leo Isaurus Basilus Macedo ja Leo Philosophus; ta Basilika
tema hallikad, sisukord, manusvus ajaloos. Kirjandus: Konstantinus
Porphyrogenitus §. Παρὰ γράφαί i, e. τῶν Παλαιῶν ἑσολιάδ; Parsen
T. 1. 299.
Holland
I. 106 Konstantinus Harmenopulos §. Ἐξαβύβλος ehk Προκείρον §. tema
jõud Osmannide rügis, Balkani rüvides, Bessarabias. Bütsantsi §. ja seega
kaudselt Rooma §. õiguse mõju Venemaal.

II. Rooma õigus Lääne-Europas: varajane keskajeg. Üldine iseloomustus. West-
gotide rük; Lex Romana Visigothorum ehk Breviarium Alaricianum, sisu.
Burgundide rük; Lex Romana Burgundiorum, sisu. Frankide rük; Brevia-
rium'i mõju. Ostgotide rük; edictum Theodorici; tema iseloom ja sisu. Ka-
toliku kirik; tema roomaõiguslised hallikad §. Breviarium, Codex, Novellae etc. §.

Klassikiline õigus. Õpetus; artes liberales ja õigusteadus; glossae, eriti Turini institutsioonide glossa; Epitome exactis legibus, exceptiones legum Romanarum jt.

- III. Rooma õigus Lääne-Euroopas; hilisem keskaj aeg kuni praegu. Seaduslik uurimine: Bologna ülikool; glossatorid, tähtsamad esitajad, meetod, glossa ordinaria; kommentatorid, tähtsamad esitajad, meetod, tähtsus; Prantsuse ajalooline, elegantne ja praktiline kool; voolud 19. aastasajal. Rooma õiguse retseptioon kitsamas mõttes; põhjused, üldised ja erilised; manovuse ulatus f. Italia, Hispania, Prantsusmaa, Saksamaa f. Rahvuslised voolud; Rooma õigus praegustes tsiviilkodeksites.
- IV. Rooma õigus Eestis. Ordo aeg; katoliin kirik ja Rooma õigus; Poola ja Rootsi aeg; Rooma õiguse retseptiooni mõõt ja põhjused. Venie aeg; retseptiooni mõõt, põhjused. Balti õiguse III köide; Rooma õigus tema osana.

III osa. Tsiviilprotsessi ajalugu.

Sissejuhatus. Mõiste, üldine ajalooline tekkimine, tähtsus Rooma tsiviilõiguse ajaloos.

Esimene peatükk. Legis actiones.

- I. Legis actio. Mõiste; üldine iseloomustus; ius ja iudicium, kohtutegelased, aeg, koht.
- II. Legis actio sacramento. Üldised jooned; liigid; käik.
- III. Muud legis actiones. Nende nimed, sisu, üldused ja käik.
- IV. Legis actiones'le analüüs. Tekkimise tunnused, võrdlev tähtsus; puudused edaspidisel arengul. Parandused. Sponsiones.

Teine peatükk. Formularprotsess.

- I. Formularprotsess. Tekkimine: lex Aebutia ja duae leges Juliae. Üldine iseloomustus, võrdlemisi legis actionestega ühised tunnused f. ius, iudicium, kohtutegelased j. n. e. f., lahkuminekud.
- II. Formula. Mõiste, osad f. iudicis. nominatio, intentio, demonstratio, condemnatio, adiudicatio f. Isäralised lisad f. exceptio, praescriptio, arbitratus iudicis f. Eksitused formula's plus petitio.
- III. Actiones'le klassifikatsioon. In rem, in personam; certae, incertae; stricti iuris, bonae fidei; civiles, honorariae; in ius, in factum conceptae; simplices, duplices.

rei persecutoriae, poenales, mistae.

- IV. Protsess in iure. In ius vocatio. Protsessualne esitus f. cognitores, procuratores f. Tähtsamad talitused in iure f. confessio, interrogatio, ius iurandum, cautiones, ete litiscontestatio; tema materjalised ning protsessualsed funktsionid.
- V. Protsess in iudicio. Kohtulised organid; üldine käik; sententia, tema materjalne ja protsessualne tähendus. Otsuse täitmine, tema ülesanne, lügid.

Kolmas peatükk. Protsess extra ordinem.

- I. Mõiste. Riikliku võimu teostamine; iudiciumi puudumine; ülesanded, abinõid.
- II. Interdicta. Mõiste; ajalooline tekkimine; muutumised, lügid.
- III. Restitutio in integrum. Mõiste, üldused; lügid.
- IV. Muud võtted. Stipulationes praetoriae f. mõiste, lügid f. Missio in possessionem f. mõiste, lügid f. Ajalooline saatus.

Neljas peatükk. Extraordinaria cognitio.

- I. Tekkimine. Formular protsessi kodumine ja selle põhjused. Extraordinarse protsessi maksuvuse ulatus suurenemine ja täieliku ainumaksuvuse omamine; põhjused. Üldine iseloomustus.
- II. Üksikasjaline kirjeldus. Kohtulised asutused. Kohtu kutse. Asjaajamine, arutamine ja otsuse tegemine. Otsuse täide saatmine.
- III. Rooma protsessi retseptioon. Keskaeg f. eriti kanoniline protsess f. Praegused protsessualsed kodeksid.

IV osa. Tsivilõiguse ajalugu.

Sissejuhatus. Tsivilõiguse mõiste, aine jaotus.

Esimene peatükk. Tsivi õigus.

- I. Üldmõisted. Tsivi f. caput, persona f. Õigusvõimne, teguvõimne. Status.
- II. Status libertatis. Mõiste; lügid f. ingenui, libertini f. Servus; Orjade seisukorra ajalooline arenemine. Orjuse tekkimise ja orjusest vabanemise viisid; libertini; nende seisukord. Lisa: Quasi-servitus; statuliber; bonafidei-servitus; in libertate esse; adiecti, nuci j. t.; coloni.

- III. Status civitatis. Cives; nende seisukord, tekkimine, lõppemine. Mittetäisõigusli-
sed kodanikud; c. sine suffragio et honorum; ius connubii, ius commercii ja
mõju; peregrini, lügid. Koostes. Kodakondsuse ajalooline edenemine üldiselt, eriti
Justinianuse corpus.
- IV. Status familiae. Personae sui et alieni iuris. Agnatio, cognatio, mõiste ja mõju.
Lisa: existimatio, mõiste, lügid.
- V. Status controversiae ja capitis deminutio. Stat. controversiae; mõiste, protses-
suaalne kaitse ja selle lügid. Cap. deminutio; mõiste, lügid; õiguslised järeldused.
- VI. Juriidilised isikud. Mõiste. Seisukord muistses tsiviilõiguses. Arenemine klassi-
lises ja hiljemas õiguses | municipia; erühingud |; riik |; aerarium, fiscus |;
kirik; praecausae. Rooma juriidilise isiku mõiste retsepttsion.
- VII. Teguvõime avaldused. Klassifikatsioon. Äriteo elemendid | tahtmine ja tahte-
avaldus; vorm ehk selle puudus |. Ajalooline arenemine, eriti klassilises ja
hiljemas õiguses | simulatio; error; metus; dolus |; essentialia, naturalia,
accidentalialia; äritegude lügid. Kuriteod; mõiste, lügid.

Teine peatükk. Isiku tekkimine ja perekonna õigus.

- I. Üldmõisted. Isiku tekkimine; ühiskondline toetus ja selle vormid ning
järeldused | abielu; sugulus; hoolikanne |.
- II. Abielulised suhted. Isiklised õigused; nende ajalooline arenemine | abielu cum
et sine manu mariti |. Varanduslised suhted | abielus cum manu, sine
manu |. Dos; mõiste, lügid; ajalooline arenemine. Donatio propter nupt-
sias; mõiste arenemine. Konkubinad; mõiste, õiguslised suhted.
- III. Abielu sõlmimine ja lahutamine. Sõlmimise viisid. Abielus cum manu
| confarreatio, coemptio, usus |. Abielu sine manu | usurpatio trinoctium;
sponsalia, consensus, in domum deductio; abieluline teguvõime, sugulus |.
Lahutamise viisid; abielus cum manu | contrarius actus | ja sine manu
| divortium, repudium |. Vaba abielu kõrval. Teine abielu; mõiste; tin-
gimused.
- IV. Patria potestas ja lapsed. Isa võim; sisu; ajalooline arenemine: isiklised
õigused, varanduslised õigused | peculium castrense, quasi castrense j. t. |.
Isa võimu omamine; seaduslised eeldused | kontseptsiooni põhimõte |; nas-
citurus. Vulgo concepti | spurii |. Legitimatio. Adoptio, arrogatio. Isa

võimude lõppemine; mõiste, liigid ja viisid. Lisa: sugulus; lüürid ja kraadid; consanguinitas, uterini; affinitas.

V. Tutela ja cura. Mõiste. Üldine arenemiskäik f. vis ac potestas, munus publicum f. Koolikandja kohustused ja vastutus. Teekimise viisid f. legitima, testamentaria, dativa f. ja elõused. Liigid: tutela impuberum et cura minorum; cura liigid. Tutela mulierum f. naisterahva seisukoord varemajal ajal ja hiljemini; põhjendus f. Cura furiosi, prodigi j. t.

Kolmas peatükk. Isiku lõppemine ja pärandusõigus.

I. Päranduse avanemine. Isiku lõppemine f. surm, teised juhtumised f. Delatio hereditatis; mõiste, tähtsus, mitmesugused võimalused. Usucapio pro herede ja tema saatuse f. erimen expilatae hereditatis f. Hereditas jacens; mõiste, juridiline loomus f. vastavad leonid f. Universalne suukcession; mõiste, ajalooline arenemine ja tähtsus. Heres ja legatarius. Pärandatava varanduse suhe seadusega: hereditas ja bonorum possessio; vümasel mõiste ja teekimine f. mitmed oletused f. .

II. Pärimise alused. Mõiste, liigid. A) Pärimine seaduse põhjal f. a in testato f.; mõiste, pärimiskord; ajalooline arenemine f. muistne tsivilõigus, prätori edikt, keiserlik seadusandlus, eriti Justinianuse novellid f. B) Pärimine testamendi põhjal f. a. testato f.; testamendi mõiste, tema vormid, ajalooline arenemine f. S. calatis comitiis, in procinctu, per mancipationem, prätori testament; testament kodifitseeritud õiguses f. Testamendi muud tingimused f. Testamenti factio, institutio heredis, substitutio j. t. f. Pärimine surve põhjal. Mõiste, liigid. Vormalne surve f. ex hereditatio määrused, ajalooline edenemine f.; materjalne surve f. querela inoffiosi testamenti; Justinianuse novell f.

III. Pärija õiguslik seisukoord. Aquisitas hereditatis; mõiste, ajalooline arenemine f. tsivilõigus: heredes domestici ja extranei; prätori õigus: bonorum possessio f. Cessio hereditatis, transmissio. Kaaspärijad; collatio, ius accrescendi. Pärija juridiline seisukoord pärast omamist; õigused ja kohustused: beneficium separationis ja inventarii. Pärija protsessualne kaitse f. hereditatis petitio, interdictum quorum bonorum, actio familiae exciscundae j. t. f.

IV. Legadid ja fideikomissid. Üldine mõiste. Legata; nende muistsemad liigid; fideikomissa; hiljem ühinemine. Universalne fideikomiss; mõiste, kitsen-

7
dusid f. Selta Trebellianum, Pegasianum f. Muud talitused surma puhul
f. donatio ja capio mortis causa f.

Nelijas peatükk. Asjaõigus.

- I. Üldmõisted. Asjaõiguste üldine iseloom; lügid. Asjad; mõiste, lügid f. res extra commercium, alalügid; res in commercio, alla lügid res mancipi, nec mancipi j. t. f.
- II. Omandusõigus. Mõiste, ajalooline arenemine ja lügid: dominium et iure Quiritium, ajalooline tekkimine ja iseloomulikumaad jooned; peregrinide omandus; provintsiadne omandus; Justinianuse määrused. Omandusõiguse omamise ja lõppemise viisid; mõiste, ajalooline arenemine: tsivilõigus: mancipatio, in iure cessio, usucapio f. tingimused ja arenemine f.; klassiline õigus f. traditio, occupatio, specificatio f. n. e. f. Omandusõiguse kaitse: rei vindicatio, mõiste, ajalooline arenemine; actio negatoria; actio finium regundorum f. t.
- III. Bonitardine omandus ja possessio. Omanduse mitte korralik omamine f. ärilise puudused, mitteõigustatud võõrandaja j. t. f. ming kaitse tarvidus. Edictum Publilianum; bonitardise omanduse tekkimine ja possessio bonae fidei. Lihtne possessio; mõiste f. lahkuamine detentio' st f. ja lügid. Ajalooline arenemine; pida-mise kaitse, tekkimise põhjused. Possessiooliste interdiktide lügid f. retinenda, recuperanda ja adipsenda possessio; alalügid f.
- IV. Õigused võõra asja peale f. iura in re aliena f. Mõiste, lügid. A) Servitudid; mõiste, ajalooline arenemine, lügid f. tsivilõigus, prätori õigus f. Kaitse. B) Superficies f. mõiste arenemine f. Emphyteusis; mõiste, ajalooline tekkimine f. ius in agro vectigali f. ja arenemine; kaitse. C) Pandi õigus. Mõiste, ajalooline arenemine; muistne fiducia f. usu receptio ja actio f., pignus, tema esialgsed juhtumised ja pärastine arenemine f. Interd. Salvianum, Actio Serviana j. t. f. Lex commissoria ja pactum vendendo; pärastised uuendused; hypotheca legalis, generalis; puudused.

Viies peatükk. Võla õigus.

- I. Põhimõtted ja üldine arenemine. Võla õigus; mõiste, arenemine f. võlg ja vastutus, esialgne eraldus ja hiljem ühendus f. Subjektid; mõiste, lügid f. aktiivsed, passiivsed f. Peasubjektid; eriti korrealsed võla kohustused; abisubjektid f. käemehed j. t. f. Objektid; mõiste, lügid f. dare, pacere, praestare f.; alternatiivsed võ-

lakohustused. Kaitse; võlakohustus ja alio; võlakohustuste üldine lügistus ja tek-
kimise viiside klassifikatsioon j. t. j.

II. Võlakohustuste tekkimine. A) *Obligaciones ex contractu.* Mõiste, ajalooline
tekkimine ja arenemine j. nexum, tema sõlmimine, õigusline jõud, ajalooline
kadumine j., hiljemad lügid. 1) Verbaalsed lepingud. *Stipulatio*, mõiste, sõlmimise
ajalooline tekkimine, tähtsus ja hiljem muutumine. 2) Literaalsed lepingud;
mõiste, lügid. 3) Reaalsed lepingud. Mõiste, lügid: *mutuum*, mõiste, tekkimine
iseloomulikud jooned; *Selt. Macedonianum*; *commodatum*, mõiste, tekkimi-
ne; *depositum*, mõiste, tekkimine; *pignus*, mõiste, tekkimine; *contractus in-*
nominati. 4) *Consensuaalsed lepingud.* Mõiste, lügid: *emptio-venditio*, mõiste
elementid, *periculum*, *evictio*, kaitse; *locatio-conductio*, mõiste, tekkimine,
lügid; *lex Rodia de jactu*; *Societas*, mõiste, lügid; *mandatum*, mõiste, lügid.
Pacta; mõiste, arenemine, mõned tähtsamad.

III. Võlakohustuste tekkimine j. järg j. B) *Obligaciones ex delicto.* Mõiste, ajaloo-
line tekkimine ja ajalooline tähtsus. Arenemiskäik: *Isivilõigus* j. *iniuria*,
furtum ja tema lügid, *damnum iniuria datum* j.; pärastine arenemine;
lex Aquilia; *rapina*, *metus*, *dolus* j. t. C) *Variae causae* j. *quasi-contra-*
ctus, *quasi-delictus* j. *Conditiones*, mõiste, lügid, *negotiarum gestio*.

IV. Võlakohustuste üleandmine ja kustutamine. Üleandmine; mõiste, põnimot-
teline seisukoht rooma õiguses, ajalooline arenemine; *delegatio*, *expromissio*
puudused, *mandatum agendi* j. *procurator in rem suam*; *denuntiatio*; *cessio*
obligationis ja kitsendamised j. *lex Anastasiana* j. *Võlakustutamine*; mõiste
lügid: *novatio*, mõiste, lügid; *compensatio*, mõiste, arenemine. Sisuline
kustutamine j. ehk kustutamine kitsamas mõttes j.: *muistne vormalsus*
j. *contrarius actus* j., lügid j. *per aes et libram*, *acceptilatio* j. t. j. ning hil-
jem edenemine j. *pactum de usu petendo*, lügid j.; *solutio*; mõiste, arenemine.
kustutamine kohtu teel j. *obligaciones civiles, et naturales* j.; *actiones*; *kon-*
kurs, mõiste, ajalooline arenemine j. *beneficium competentiae* j.